

Paldies par uzmanību!

skds

B. Komentāri par SKDS pētījuma rezultātiem

SKDS pētījumu komentē Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupiņš**, Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa**, Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja vietnieks, tiesnesis **Juris Stukāns**, bijušais tieslietu ministrs, šobrīd zvērināts advokāts **Gaidis Bērziņš**,⁵⁴² Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs, zvērināts advokāts, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs**.

SKDS aptaujas secinājums: *Tiesām uzticas 39% iedzīvotāju un neuzticas 42%. Atlikušajiem 19% nav viedokļa.*

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupiņš** uzskata: "Bez šaubām šādi skaitļi neiepriecina, un ir daudz darāms, lai celtu tiesas prestižu. Tomēr paraudzīsimies uz šiem skaitļiem plašākā kontekstā.

To, ka sabiedrības uzticībai ir vairāk intuitīvs un emocionāls nekā racionāls raksturs, interesanti ilustrē, piemēram, ASV statistikas dati. Uzticība ASV Augstākajai tiesai nokritās no 80% 1995. gadā līdz 44% 2012. gadā⁵⁴³. Laikā no 2001. līdz 2017. gadam šis rādītājs ir bijis ārkārtīgi svārstīgs, piemēram, 2001. gadā nokritot gada laikā no 62% uz 46%, pēc gada atkal uzlecot uz 60%. Tad no 44% 2012. gadā šis rādītājs uzkāpa uz 52% 2016. gadā, atkal nokritot uz 40% 2017. gadā.⁵⁴⁴

Ir skaidrs, ka šajā laikā ASV nenotika nekas tāds, kas objektīvi padarītu ASV Augstāko tiesu mazāk kvalificētu, korumpētāku vai citādi neuzticamāku. Tas rāda, ka sabiedrība vienu un to pašu institūtu vērtē, reaģējot uz izmaiņām sociālajā un politiskajā situācijā.

Latvijas iedzīvotāji, un tas ir raksturīgs gandrīz visām postsociālisma valstīm, neuzticas valsts varai kopumā. Un te jānorāda,

⁵⁴² Gaidis Bērziņš ilgu laiku ieņēma arī augstākos politiskos amatus tieslietu sistēmā: Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs (2014–2018), tieslietu ministrs (2006–2009, 2011–2012, 2014).

⁵⁴³ <http://bigthink.com/praxis/why-is-the-supreme-court-so-unpopular> (aplūkots 16.02.2019.).

⁵⁴⁴ <https://news.gallup.com/poll/4732/supreme-court.aspx> (aplūkots 16.02.2019.).

ka uzticība tiesām ir viena no augstākajām salīdzinājumā ar citiem valsts varas atzariem un apmēram vienāda ar uzticību masu medijiem. Ar valdības darbu, piemēram, apmierināti ir tikai 19% iedzīvotāju⁵⁴⁵, kas ir uz pusi mazāk salīdzinājumā ar tiesu.

Pārbaudot šo tēzi un, iespējams, nedaudz trivializējot, no aptaujas datiem var izvilkt tādu kā vidējo respondentu pēc vecuma, kurš vismazāk uzticas tiesām: tas ir vīrietis 55–63 gadu vecumā, respektīvi, tā paaudze, kura augusi un izglītību ieguvusi Padomju Savienībā. No tiem tiesai uzticas tikai 30%. Savukārt vairāk tiesai uzticas cilvēki vecumā līdz 34 gadiem (45%), tātad tie, kuri auguši un izglītību ieguvuši jau brīvajā Latvijā. Tas ir labs sākums, un tiesas nedrīkst šo jaunāko paaudžu uzticību zaudēt. Tā jāstiprina viesiem pieejamiem līdzekļiem.

Lai kaut ko darītu, ir jāapzina un jāsaprot problēmas cēloņi.

Vispirms ir jāņem vērā tiesas darbības specifika. Ja tiesā ir divas puses, pēc sprieduma paziņošanas viena puse parasti aiziet no tiesas neapmierināta. Ar šādu "klientūras" apmierinātības reitingu nenoturētos neviens bizness. Tomēr šeit runa ir par ko citu – ne tik daudz par apmierināto un neapmierināto klientu skaitu, bet par tiesas imidžu. Proti, vai tiesa rada cilvēkā uzticamības sajūtu, ka pret viņu tur izturējās taisnīgi. No šī skatupunkta raugoties, lielāka nozīme ir to cilvēku vērtējumam, kuriem bijusi tieša saskare ar tiesu. Pārējās sabiedrības acīs tiesas imidžu veido publiskajā telpā pieejamā informācija, kā arī tiesas "klientu" tieši vai pastarpināti stāstījumi. Starp citu, šādās aptaujās būtu interesanti uzzināt arī, no kādiem avotiem un cik regulāri respondenti ir smēlušies informāciju.

Esmu pārliecināts, ka daudzos gadījumos neapmierinātību ar tiesas darbu var mazināt, uzlabojot spriedumu kvalitāti. Nav nekāds noslēpums, ka spriedumi mēdz būt garī un sarežģīti, lai gan daudzas lietas var uzrakstīt vienkāršākā, saprotamākā valodā, tēzes veidā skaidri formulējot sprieduma *ratio decidendi*, proti, galveno argumentu, kas tiesai licis izspriest lietu tieši tā un ne citādi. Lai cilvēks,

⁵⁴⁵ Latvijas Barometrs, 2018. gada decembris. Ziņa no: <https://www.delfi.lv/news/national/politics/decemberi-jutami-pasliktinajies-iedzivotaju-noskanojums-licina-aptauja.d?id=50697947> (aplūkots 16.02.2019.).

izejot no tiesas, saprot, kāpēc viņš lietu ir zaudējis (te gan jāņem vērā vēl viens cilvēciskais faktors – prasme zaudēt ar cieņu un atzīt, ka tev nav bijusi taisnība; jā, kā jau minēts iepriekš – tiesā parasti vienam ir jāzaudē). Te tiesām ir, kur augt, jo pārāk daudzi spriedumi ir vienkārši lietas faktisko apstākļu un tiesību normu kompilācija, bet trūkst tā pavediena, kas to visu loģiski un racionāli savieno un noved pie skaidras un gaišas tēzes – kāpēc prasība apmierināta vai noraidīta. Neviens, izņemot dažkārt profesionālus juristus, nevar izlasīt to, kas nav uzrakstīts spriedumā, bet palicis tiesnesim galvā.

Arī sabiedrībai jāsaprot, ka lielākajā daļā lietu abas puses nevar iziet no tiesas apmierinātas. Tas, kas iespējams mediācijā, tiesvedības procesā iespējams reti. Tāpēc cilvēkiem pirms vērsšanās tiesā, konsultējoties ar profesionāliem juristiem, ir kritiski jāizvērtē savas iespējas lietu uzvarēt. Un jāatceras, ka neviens prāvu nevar uzvarēt, ja viņam nav pierādījumu saviem apgalvojumiem, pat ja viņam būtu simtkārt taisnība. Jāmācās arī zaudēt, un tiesa visbiežāk nav pie vainas, ka kāds lietu zaudējis. Ja tiesa kļūdās tiesību normu interpretācijā vai pierādījumu vērtēšanā, nolēmumu var pārsūdzēt. Ja konkrēts tiesnesis pieļāvis konkrētu nolaidību vai konkrētu likuma pārkāpumu – var gan pārsūdzēt nolēmumu, gan iesniegt sūdzību par tiesnesi disciplinārlietas ierosināšanai. Te gan jāpiezīmē, ka no šādām sūdzībām par tiesnešiem mazāk nekā 10% izrādās pamatotas, un par tām tiek ierosinātas disciplinārlietas. Pārējos gadījumos cilvēki, kuri zaudējuši lietu, pārsvarā vai nu atkārtu savus argumentus, ko tiesa jau ir pienācīgi vērtējusi, vai arī izsaka savu personisko nepatiku pret konkrētu tiesnesi.⁵⁴⁶

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Vispirms gan gribētu atzīmēt, ka latviešu tautai vēsturiski nav tradīcijas uzticēties valsts varai un justies piederīgiem valstij.⁵⁴⁶ Būtisku iespaidu uz latviešu likumpaklausību un uzticēšanos valsts varai ir atstājis fakts, ka latviešu tautas vēsturē no 13. gs. līdz mūsdienām tikai nepilnu pusgadsimtu latvieši ir bijuši neatkarīgi savas valsts saimnieki.⁵⁴⁷

⁵⁴⁶ Osipova S. *Latvijas tautas tiesiskā apziņa un Latvijas valsts*. Jurista Vārds, 2012. 25. decembris, Nr. 52 (751).

⁵⁴⁷ Turpat.

Līdz ar to šāds aptaujas rezultāts par uzticēšanos tiesām kā vienam no valsts varas atzariem zināmā mērā ir likumsakarīgs.

Nenoliedzami, ir daudzi nozīmīgi un mazāk nozīmīgi aspekti, kāpēc respondenti ir izvēlējušies atbildēt tieši tā, kā viņi ir atbildējuši. Taču, manuprāt, atbildes uz šo jautājumu būtu derējis analizēt kontekstā ar jautājumu, cik no respondentiem, kas izvēlējušies vienu vai otru atbildi, paši ir bijuši tiesvedības dalībnieki un cik daudziem šāds iespaids radies no medijiem vai kaimiņu un paziņu stāstītā.

Savā komentārā vēlos pieskarties diviem aspektiem, proti, tiesnešu profesionalitātei, kā arī tiesnešu un mediju komunikācijas kvalitātei.

Liela nozīme morālās autoritātes veidošanā sabiedrībā ir pašiem tiesnešiem un vērtībām, kuras ir tiesnešu darba pamatā. Lai veicinātu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, tiesnesim ar savu stāju jāapliecina un jāveicina augsti tiesneša ētikas standarti. Tiesneša pienākums ir rīkoties tā, lai viņa rīcība – gan tiesā, gan ārpus tiesas – veicinātu un nostiprinātu sabiedrības uzticēšanos.

Dažkārt no tiesnešiem to nesagaidām. Neprofesionāla, nemākulīga tiesas sēdes vadīšana, augstprātīga izturēšanās jau ir pirmais, kas attur procesa dalībniekus no uzticēšanās tiesnesim un tiesām. Otrais – tiesas nolēmuma kvalitāte. Kvalitatīvi spriedumi vairo sabiedrības uzticēšanos tiesām, savukārt nesaprotami spriedumi to mazina. Līdzīgi kā rokasspiedienu rada iespaidu par cilvēku, tiesas nolēmums rada priekšstatu par konkrētu tiesnesi, tiesu un tiesu sistēmu kopumā.⁵⁴⁸ Tiesas spriedumam būtu jābūt skaidram un saprotamam gan no valodas, gan satura viedokļa. Nav iespējama uzticēšanās, ja procesa dalībnieki un sabiedrība nesaprot tiesas teikto. Tiesu darbam ir jābūt atklātam, caurskatāmam un saprotamam.

Sabiedrības informētības līmenis un tiesvedību atspoguļojuma kvalitāte ir nepastarpināti un cieši saistīti ar abu pušu – tiesu un mediju – sadarbību, atvērtību komunikācijai un profesionālo standartu ievērošanu.⁵⁴⁹ Tiesnesim ir jābūt gatavam sabiedrībai saprotamā va-

⁵⁴⁸ Krūmiņa V. *Tiesnešu vērtības un atbildība*. Jurista Vārds, 2015. 14. maijs, Nr. 15 (867).

⁵⁴⁹ Ruduša R. *Mediju loma sabiedrības informētībā par svarīgām tiesvedībām. Tēzes zinātniskajai konferencei "Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā"*, 2018. gada 26. janvāris, Rīga. Pieejams: http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2018/01/T%C4%93zes_R.Rudu%C5%A1a.docx.pdf (aplūkots 29.01.2019.).

lodā izskaidrot, kāpēc konkrētajā gadījumā tika pieņemts tieši šāds nolēmums. Taču arī žurnālistiem būtu jāievēro augsti profesionalitātes standarti. Dažkārt rodas iespaids, ka medijs strādā atbilstoši priekšstatam, ka sabiedrību interesē vienīgi tās ziņas, kas satur sensorāli negatīvu informāciju par tiesām.

Šajā sakarā vēlos minēt piemēru. Neraugoties uz Augstākās tiesas veikto skaidrojošo darbu, saistībā ar grozījumiem likumā "Par valsts noslēpumu" varēja lasīt, piemēram, rakstu ar šādu virsrakstu "Tiesas nevēlas uzņemties pienākumu vērtēt atteikumu pieļauti valsts noslēpumam"⁵⁵⁰. Šajā rakstā, virspusēji pieskaroties tikai atsevišķiem no diskutētajiem juridiskajiem argumentiem, vispārīgi norādīts, ka darba grupā nolemts, ka lēmumu pārsūdzība deleģējama Administratīvo lietu departamentam, savukārt tas jauno pienākumu uzņemties nevēlas. Taču iemesls nebija vēlēšanās vai nevēlēšanās, bet gan vairāki nozīmīgi juridiski argumenti, kādēļ šāds risinājums ir pretrunā trīspakāpju tiesu sistēmai. Tādējādi sabiedrībai tiek radīts vienkāršots un maldīgs iespaids par diskusijas būtību, neraugoties uz tās pamatā esošajiem juridiskajiem argumentiem. Ņemot vērā mediju lielo ietekmi uz sabiedrisko domu, tostarp saistībā ar uzticēšanos tiesu varai, arī mediju pārstāvjiem būtu jāpavērtē uz sevi vērsta kritiskās domāšanas trūkums. Turklāt gadījumos, kad tiesnesim nav lūgts izskaidrot sabiedrībai savu nolēmumu, un ne vienmēr tas ir nepieciešams, žurnālistiem ir jābūt pietiekami profesionāliem orientēties juridiskā tekstā un to saprotamā veidā atspoguļot sabiedrībai. Tiesas nolēmums un raksts vai sižets, ja tā var izteikties, ir divi atšķirīgi žanri, un tiesas nolēmums lielākoties nevarēs būt tik vienkāršots, lai būtu pielīdzināts rakstam par jebkuru sadzīvīsku tematu."

Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tiesnesis *Juris Stukāns* uzskata: "Tik zems neuzticības līmenis nav atzīstams par pieņemamu demokrātiskā un tiesiskā valstī, tāpēc visupirms jau tiesu sistēmas amatpersonām tas jāuztver kā nopietns brīdinājuma signāls, pēc kura nekavējoties būtu jārikojas – kritiski jāizvērtē cēloņ-

⁵⁵⁰ Mače Z. *Tiesas nevēlas uzņemties pienākumu vērtēt atteikumus pieļauti valsts noslēpumam*. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/tiesas-neraujjas-uzņemties-pienakumu-vertet-atteikumus-pieļauti-valsts-noslepumam.a242536/> (aplūkots 03.02.2019.).

sakarības neuzticībai un jānoformulē konkrēti pasākumi situācijas mainīšanai.

Viedoklis par kādu jautājumu sabiedrībā veidojas no katra indivīda subjektīvās domas un attieksmes, tāpēc arī pašai sabiedrībai zemais neuzticības līmenis ir brīdinājums, lai katrs personīgi sāktu kritiski vērtēt informāciju un izdarītu savus secinājumus par notiekošo, un atbildīgi līdzdarbotos savas dzīves un valsts procesos.

Skaidrs, ka panākt absolūtu uzticību statistiskos skaitļos nav iespējams, bet sabiedrības kopējam viedoklim ir jābūt daudz augstākā līmenī. Vai būtu pamatoti atzīt, ka sabiedrības viedoklis nav korekts? Jāatzīst, ka šobrīd tomēr tam ir pamats. Vērtējot masu informācijas līdzekļos izplatīto informāciju par tiesu sistēmu kopumā, ar nožēlu nākas secināt, ka pārsvarā ziņas saistītas ar ilgstošiem tiesas procesiem, ar amatpersonu kritiku par nesamērīgiem sodiem par noziedzīgiem nodarījumiem, ar lietu dalībnieku kritiku par tiesas nolēmumiem, saistot tos ar tiesnešu ieinteresētību un arī ar tiesnešu izdarītiem likumpārkāpumiem. Arī cita informācija, kas skar tiesiskuma jautājumus, piemēram, maksātnespējas administratoru, zvērinātu tiesu izpildītāju, advokātu, notāru, prokuroru u.c. jomas speciālistu darbu, tiek attiecināta uz tiesām un tiesnešu darbu. Tādējādi veidojas sabiedrības viedoklis, ko būtiski ietekmē arī notiekošais citās sociālajās sfērās, tie ir politiskie procesi, ekonomikas situācija, cilvēku iespējas īstenot savas intereses u.tml. Jāatzīst, ka sabiedrības viedokli var impulsīvi un būtiski ietekmēt arī konkrēti notikumi un informācija par tiem tieši aptaujas veikšanas laikā.

Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, vai būtu pamats uzskatīt, ka aptaujas rezultātus var ignorēt un uzskatīt, ka tā ir tikai emocionāla reakcija uz apkārt notiekošo un dzirdēto? Manuprāt, nevar. Jo viens no galvenajiem tiesu varas uzdevumiem ir nodrošināt iedzīvotāju uzticību savai valstij, tās procesiem. Tieši valsts kā efektīvi strādājošs mehānisms ir veids, kā cilvēki īsteno savu interešu un tiesību leģitīmu realizēšanu, bet neuzticēšanās tiesām ir tiesiskuma apšaubīšanas pamats.

Jāatzīst, ka tiesas uzticību var vairot ar savu rīcību un priekšzīmi, katrā konkrētā gadījumā demonstrējot stingru nostāju, sapro-

tamu un atvērtu komunikāciju, balstītu uz likuma jēgu. Tiesām ar savu darbību jānodrošina, ka sabiedrībai, novēršot jebkādas šaubas, ir iespēja pārliecināties par taisnīgu rezultātu izskatītajās lietās. Būtu būtisks aspekts šīs iespējas īstenošanā ir savlaicīgi un saprotami sniegt informāciju sabiedrībai, jo tiesas ir izveidotas, lai realizētu sabiedrības intereses.

Atklātums ir viens no tiesas darbības pamatprincipiem, kas nodrošina iespēju maksimāli izprast un vērtēt tiesas darbību. Tāpēc, panākot maksimāli iespējamo sabiedrības izpratni par tiesas darbības pamatprincipiem un būtību, padarot tiesas nolēmumus saprotamus un skaidrus, apzinoties, ka tiesas sprieduma uzdevums nav tikai atrisināt konkrēto lietas dalībnieku strīdu, bet arī panākt sabiedrības izglītošanu tiesību jautājumos, novēršot līdzīgu kļūdu un pārkāpumu nepieļaušanu, var mainīt sabiedrības uzticību tiesām. Nodrošinot iespēju katram pārliecināties par tiesas argumentiem un nolēmuma pamatotību, tiks nodrošināta iespēja pārliecināties par tiesas darbības principiem, neatkarību un pakļautību tikai likumam."

Bijušais tieslietu ministrs, zvērināts advokāts *Gaidis Bērziņš* norāda: "Ieraugot šādu uzticamības rādītāju, pirmā reakcija varētu būt satraucoša. Tomēr aiz šiem skaitļiem slēpjas virkne apstākļu, fakti un citu būtisku priekšnoteikumu, kāpēc konkrētais iedzīvotājs ir sniedzis šādu atbildi. Aptauja uz visiem jautājumiem atbildes nesniedz, un diez vai simtprocentīgi objektīvas atbildes saņemt būtu iespējams.

Būtiski ir noskaidrot, kas varētu būt par pamatu tam, lai uzticētos vai neuzticētos tiesām. Tā varētu būt konkrētas personas tieša saskarsme ar tiesu, piemēram, persona ir dalībnieks procesā, apsūdzētais, liecinieks, pārstāvis, zvērināts advokāts u.tml. Droši vien, ka viedoklis var veidoties gan no vienreizējas saskarsmes ar tiesu, gan regulāras tiesas sēžu apmeklēšanas. Pirmo iespādu par tiesas darbu var radīt kancelejas darbinieks, tiesas sēžu sekretārs, tiesneša palīgs un, protams, arī tiesnesis. Dažkārt tikai darbinieka laipna un pretimnākoša attieksme vai, gluži pretēji, nevēlēšanās ieklausīties konkrēta cilvēka problēmā var radīt noteiktu un pat nemaināmu viedokli par uzticēšanos tiesām. Protams, ka paliekošu viedokli var radīt arī zau-

dēts tiesas process. Šeit vietā būtu atcerēties, ka katrā lietā ir vairākas puses (prasītājs un atbildētājs, prokurors un apsūdzētais u.c.), un kāds no šiem dalībniekiem prāvā zaudē. Jāatzīst, ka šo komentāru autora pieredzē nav bijuši gadījumi, kad kāds prāvnieks, kurš prāvu ir zaudējis, atzītu, ka viņam nav bijusi taisnība. Tomēr ir bijuši gadījumi, kad cilvēki raksta pateicības vēstuli tieslietu ministram, kurā uzslavē konkrētu tiesnesi par spēju iedziļināties lietas būtībā un nonākt līdz taisnīgam spriedumam. Jānorāda gan, ka tas ir katra tiesneša pienākums un šāda veida vēstuļu rakstīšana drīzāk ir emocijas, kuras, iespējams, radušās tāpēc, ka iepriekš nav bijusi ticība tiesai.

Kā viens no iemesliem iedzīvotāju neuzticībai tiesai tiek minēti nesaprotamie un šķietami līdzīgās lietās atšķirīgie nolēmumi. Lai veicinātu sabiedrības uzticību, ir ļoti svarīgi, ka tiesas skaidro pieņemtos nolēmumus. Pirmais solis šajā jautājumā ir sperts – Tieslietu padome 2015. gada 18. maijā pieņēma Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas⁵⁵¹. Vadlīnijās ietverta norāde, ka tiesu komunikācijas mērķis ir veicināt tiesu varas efektīvu darbību un sabiedrības uzticību tiesu varai, veidojot pozitīvu tiesas tēlu un vairojot tās autoritāti sabiedrībā. Redzams, ka pakāpeniski notiek to ieviešana praksē⁵⁵². Tomēr šajā jomā noteikti vēl ir daudz darāmā.

Objektīvāks informācijas avots ir tie iedzīvotāji, kuri ar tiesas darbu sastopas regulāri. Visticamāk, viņiem jau ir izveidojies stabils un grūti ietekmējams viedoklis, ko visdrīzāk ir grūti mainīt. Tas var būt saistīts ar tiesneša profesionālo kompetenci, lietas izskatīšanas vairākkārtēju atlikšanu, kā arī citiem apstākļiem. Arī šo jautājumu risināšanai likumdevējs ir pievērsis uzmanību – likumā "Par tiesu varu" ir noteikta tiesnešu profesionālās darbības kārtējā novērtēšana, ko Tiesnešu kvalifikācijas kolēģija veic reizi piecos gados. Tās mērķis ir veicināt tiesneša nepārtrauktu profesionālo izaugsmi visas viņa karjeras laikā, tādējādi uzlabojot tiesneša un tiesas darba

⁵⁵¹ Tiesu sistēmas komunikācijas vadlīnijas. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/tieslietu-padome/dokumenti> (aplūkots 16.02.2019.).

⁵⁵² Kā labu piemēru var minēt Rīgas apgabaltiesas tiesneša Jura Stukāna rīcību, skaidrojot pieņemto lēmumu sabiedrībai un žurnālistiem. Sīkāk skat.: <http://www.la.lv/tiesnesiem-ir-jaklust-atklatakiem>. (aplūkots 16.02.2019.).

kvalitāti⁵⁵³. 12. Saeima pieņēma grozījumus Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā, paredzot, ka gadījumā, ja, izskatot disciplinārlietu, rodas šaubas par tiesneša profesionalitāti, Tiesnešu disciplinārkolēģija var noteikt tiesneša profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanu, kas tiek uzskatīts par ātru un efektīvu veidu, kā izvērtēt tiesneša profesionālās zināšanas, prasmes un kompetences⁵⁵⁴. Jau kopš 2013. gada 1. janvāra Civilprocesa likumā ir norma⁵⁵⁵, kas paredz to, ka tiesa var uzlikt lietas dalībniekam naudas sodu, ja lietas dalībnieks iesniedz pierādījumus pēc tam, kad notecējis termiņš. Tās mērķis ir novērst apzinātu lietas izskatīšanas vilcināšanu. Tie ir tikai daži piemēri tam, ko likumdevējs ir darījis, lai veicinātu uzticēšanos tiesām.

Nav arī izslēgts, ka aptaujā savu viedokli pauduši cilvēki, kuri dzīvē vispār nav saskārušies ar tiesu darbu. Iespējams, viņi par šo tēmu kaut kur ir lasījuši, dzirdējuši no saviem paziņām vai medijos (bieži vien ko negatīvu), un līdz ar to viņiem radies viņuprāt pārlicinošs viedoklis. Tomēr jāņem vērā, ka šāds pastarpināti veidojies priekšstats nevarētu būt par objektīvu avotu, uz kura pamata vērtēt uzticēšanos tiesu varai.

Visvienkāršāk ir ar tiem, kuri godīgi pasaka, ka viņiem nav viedokļa par šo tēmu. Varētu izteikt pieņēmumu, ka šī ir visobjektīvākā personu grupa.

Iespējams, ka aptauju rīkotājiem būtu jāpadomā par to, kā pietiekami kodolīgi skaidrot aptauju metodiku un galarezultātus.

Var pilnībā piekrist Satversmes tiesas priekšsēdētājas I. Ziemeles teiktajam: "Juristi raduši runāt savā, citiem bieži nesaprotamā, valodā. Arī Latvijā dialogs ar juristu tik vienkārši nevedas, jo pastāv viedoklis, ka jurists runā vien sev saprotamā valodā un nodarbojas ar tiesību normām, kas darbojas reālajai dzīvei paralēlā pasaulē."⁵⁵⁶

⁵⁵³ Likums "Par tiesu varu", 94.1. panta pirmā un otrā daļa. *Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, 1993. 14. janvāris, Nr. 1/2.

⁵⁵⁴ Tiesnešu disciplinārās atbildības likums, 7. panta deviņā daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 1994. 10. novembris, Nr. 132 (263).

⁵⁵⁵ Civilprocesa likums, 93. panta 3.² daļa. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 3. novembris, Nr. 326/330 (1387/1391).

⁵⁵⁶ Satversmes tiesa: atskats uz paveikto un jaunas tradīcijas iedibināšana. Pieejams: <https://lvportals.lv/tiesas> (aplūkots 16.02.2019.).

Tomēr tiesnešu uzdevums ir skaidrot savu darbu saprotamā valodā, un viens no veidiem, kā šādu informāciju nodot sabiedrībai, ir LV portālā izveidotā sadaļa "Tiesās". Arī šī portāla atpazīstamība būtu vēl jāveicina, lai pēc iespējas vairāk iedzīvotāju iegūtu informāciju no pirmavota.

Jāatzīst, ka Latvijas iedzīvotāji neuzticas valsts varai kopumā.⁵⁵⁷

Lai tiesības būtu efektīvas, ir svarīgi, ka sabiedrība ciena likumu un to ievēro, zina savas tiesības un pienākumus. Tas, kas kavē tiesību efektivitāti, ir tiesiskais nihilisms (neticība tiesību iedarbīgam un taisnīgam), kas ir izplatīts postpadomju sabiedrībā. Diemžēl tas notiek arī Latvijā. Iemesli tam, protams, ir vairāki, tomēr būtu jāmin, ka likumpaklausību nesekmē normu plūdi, korupcijas gadījumi valsts amatpersonu darbībā un bieži vien arī veids, kā masu saziņas līdzekļi un žurnālisti atspoguļo valstī notiekošo.

Zīmīgi, ka vairāk tiesām uzticas cilvēki vecumā līdz 34 gadiem (45%). Iespējams, ka to var pamatot ar citu izglītības līmeni un dzīvi brīvā Latvijā."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs** norāda: "Lai arī no šāda aptaujas rezultāta rodas sākotnējais iespaids, ka sabiedrības uzticība tiesu varai ir kritiskā līmenī, jo tiesām uzticas mazāk nekā puse iedzīvotāju, iespējams, ka šāds pirmais iespaids nebūs precīzs. Dažādas aptaujas, sabiedrisko viedokļu pētījumi un dažkārt arī Saeimas vēlēšanu rezultāti rāda, ka lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju kopumā nav apmierināti nedz ar savu darbu, nedz atalgojumu un ģimenes mantisko stāvokli, nedz ar likumdevēja un izpildvaras darbu⁵⁵⁸. Uz šī fona ir gandrīz savādi, ka uzticība tiesu varai ir teju divkārt augstāka nekā pārējiem valsts varas atzariem. Atļaušos pieņemt, ka liela daļa iedzīvotāju savām dzīves neveiksmēm meklē cēloņus ārpus sevis un neapmierinātību ar savu sadzīvi viegli transformē neapmierinātībā ar valsts pārvaldi kopumā, kur gluži dabiski sava neap-

⁵⁵⁷ Aptauja: Lēnītēm pieaug uzticība valsts varai. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/233332-aptauja-lenitem-pieaug-uzticiba-valsts-varai.htm> (aplūkots 16.02.2019.).

⁵⁵⁸ Skat., piemēram, pētījumu centra SKDS Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma vērtējumu "Latvijas barometrs" Nr. 123, 2018. gada decembris. Pieejams: http://skds.lv/docs/1414/Latvijas_barometrs_122018.pdf. Iedzīvotāju uzticības līmenis Saeimai joprojām zems, 2018. gada 17. decembris. <https://apollo.tvnet.lv/6479024/iedzivotaju-uzticibas-limenis-saeimai-joprojam-zems> (aplūkots 16.02.2019.).

mierinātības daļa tiek arī tiesu varai, kam gan tajā pašā laikā uzticība tiek dāvāta augstāka nekā likumdevējam un izpildvarai.

Vērtējot aptaujas ietvaros konstatēto iedzīvotāju uzticības līmeni tiesu varai, vērā ņemams arī respondentu raksturojums. Proti, gandrīz 90% respondentu ir ar pamatizglītību vai vidējo izglītību, turklāt 77% respondentu ar tiesu vispār nav bijusi saskare. Līdz ar to no šīs ievērojamās respondentu kopuma daļas nevaram sagaidīt pieredzi vai faktos balstītus secinājumus par tiesu varas darbību. Drīzāk viedoklis par tiesām šādiem respondentiem varētu būt radies, spontāni pārnesot savu vispārējo neapmierinātību uz atbildi šim uzdotajam jautājumam, vai arī šāds viedoklis respondentam ir radies no plašsaziņas līdzekļos uztvertās informācijas. Kā vienā, tā otrā gadījumā tas nebūs atbildīgs un pārdomāts viedoklis, kuru šāds respondents spētu arī pienācīgi pamatot. Bet respondentam arī nekas nav jāpamato un savu negatīvo tiesu darba vērtējumu tas ir tiesīgs paust gan aptaujās, gan komentāros interneta vietnēs, gan jebkur citur.

Iepriekš teiktais noteikti nenozīmē, ka tiesu sistēmas darbs un tiesu un mediju pārstāvju savstarpējā komunikācija Latvijā ir perfekta un nav vairs iespēju to uzlabot. Tāpat iepriekš teiktais nenozīmē, ka šāds iedzīvotāju viedoklis būtu ignorējams, jo, acīmredzot, tāds ir ievērojamas iedzīvotāju daļas noskaņojums, ko nedrīkst neņemt vērā. Tomēr domājams, ka lielā mērā šādas attieksmes pret tiesu varu pamatā varētu būt ne tik daudz tiesas darbs, tiesu procesu vadīšanas prasmes vai tiesu spriedumi (kurus absolūtā vairumā gadījumu izlasīs tikai procesa dalībnieki, un arī tad ne vienmēr), cik nepilnības tiesu varas komunikācijā ar sabiedrību no vienas puses un nepilnvērtīgs vai neprofesionāls tiesu darba atspoguļojums plašsaziņas līdzekļos no žurnālistu puses. Jāatzīmē, ka pēdējo gadu laikā tiesas un tiesu vadītāji ir nopietni pievērsušies komunikācijas jautājumiem un šajā jomā ir vērojams teicams progress. Varētu domāt, ka sabiedrības noskaņojums ir pārāk inerts, lai īstermiņā šis tiesu ieguldītais darbs komunikācijas uzlabošanā sniegtu redzamu rezultātu, bet tajā pašā laikā var vēlreiz atgādināt, ka uzticība tiesām tomēr jau šobrīd ir ievērojami augstāka nekā citiem valsts varas atzariem."

SKDS aptaujas secinājums: Tiesneši norāda, ka sajūt spiedienu no masu medijiem (42%) un iedzīvotājiem (35%). Visbiežāk spiediens jūtams no masu mediju (norādījuši 42% tiesnešu) un sabiedrības puses (norādījuši 33% tiesnešu). Lai arī spiediens tiek izjūsts, 98% tiesnešu apgalvo, ka izspriež lietu tikai pēc likuma, neskatoties uz sabiedrības viedokli. Tāpat arī tiesneši norāda, ka spiediens tiek bieži vai dažkārt saņemts no politiķu un amatpersonu puses (kopumā norādījuši 18%).

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupīšs** uzskata: "Viss atkarīgs no tā, ko saprot ar spiedienu. Es šaubos, ka te ir runa par masu mediju vai sabiedrības mēģinājumiem ietekmēt konkrētas lietas izspriešanu tiešā komunikācijā ar tiesu. Pieļauju, ka drīzāk runa ir par publiskajā telpā izskanošiem viedokļiem, kuri tā vai citādi rada tiesnešiem, kuri šādas atbildes snieguši, diskomforta sajūtu, ko viņi nosauc par spiedienu. Manuprāt, problēmas iemesli šeit ir trejādi.

Pirmkārt, tiesības ir kļuvušas tik komplicētas, ka ne vien žurnālistiem, bet arī vidusmēra sabiedrisko mediju patērētājam bez profesionāla jurista palīdzības ir neiespējami saprast juridiskās nianšes, kāpēc spriedumi ir tādi, kādi tie ir.

Otrkārt, sabiedrības rīcībā praktiski nekad nav pilnas informācijas par visiem lietas apstākļiem, kas jāņem vērā tiesnesim. Mūsdienu informācijas haosā reti kuram ir laiks papildus meklēt informāciju, kas tieši neattiecas uz viņa jomu, un iedziļināties tajā. No interneta ziņu portālu komentāriem bieži redzams, ka cilvēki komentē rakstus tikai pēc virsraksta izlasīšanas (protams, daudzi lasa arī rakstus, bet tur bieži vien ieslēdzas iepriekšējā problēma). Rezultātā tiek izteikti vienpusēji viedokļi, kamēr tiesai ir jāņem vērā visu lietas pušu versijas.

Treškārt un, iespējams, galvenokārt, kas arī rada šo "spiediena" sajūtu – agresija anonīmajā publiskajā telpā. Ziņu rakstu anonīmas komentēšanas iespējas ir degradējušas publisko diskusiju kultūru, kas ir civilizētas sabiedrības pamats. Ļoti bieži anonīmajos komentāros tiek kategoriski paziņots, piemēram, ka tiesneši A, B un C ir

korumpēti, jo komentētājs zaudējis lietu tiesā. Gadās, ka tas notiek īsi pirms tam, kad kāds no šiem tiesnešiem izskatis konkrētu "skaļo" lietu. Tāpat bieži tiek izteikti kategoriski slēdzieni par vēl neizskatītas lietas iznākumu: tiesa un lietas dalībnieki vēl nezina, kā beigšies lieta, bet daudziem anonīmajiem komentētājiem, kuri, visticamāk, lietu nav rokās turējuši, nav redzējuši pierādījumus, viss jau ir skaidrs.

Protams, ka tiesnesim nav jāņem vērā šādi tukši anonīmi apgalvojumi bez konkrētiem faktiem. Tiesnesis ir vienīgā lietā neieinteresētā persona, kura ir dzirdējusi visu iesaistīto pušu versijas, kura ir redzējusi pierādījumus, kura ir tos izvērtējusi un kura spēj raudzīties uz to visu objektīvi. Tai pašā laikā tiesnesis tomēr arī ir cilvēks, un, iespējams, ne katrs spēj emocionāli distancēties no šādiem uzbrukumiem. Domāju, no tā arī rodas tā "spiediena" sajūta, ko daļa tiesnešu minējuši aptaujā. Ja savukārt kāda konkrēta persona ir vērsusies pie konkrēta tiesneša, mēģinot ietekmēt konkrētas lietas izskatīšanu, tiesnesim par to ir jāziņo likumā noteiktā kārtībā, jo tas ir noziegums (skat. arī tālāk).

Ciktāl "spiediens", ko sajūt tiesnesis, neietekmē tiesneša neatkarību, tas pats par sevi nav ne labs, ne slikts. Reizēm medijos pausts labi argumentēts viedoklis paver iespēju padomāt par attiecīgo jau tājumam no svaiga skatupunkta."

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Medijiem ir raksturīgi norādīt, kā viena vai otra lieta būtu izspriežama un kā tiesai būtu jāorganizē tās darbs. Diemžēl šis norādes pamatā balstās uz attiecīgā medija subjektīvo pārliecību, nevis to likumu analīzi, kuriem ir pakļauts tiesnesis.

Tāpat kā jebkuru cilvēku, arī tiesnesi emocionāli ietekmē sabiedrības viedoklis, kas dažkārt plūst pāri malām no dažādiem medijiem. Medijs nekautrējas jau pirmajā ziņā pasludināt attiecīgo cilvēku par vainīgu un vēl nosaukt maksimālo sodu, kāds būtu pieņemams. Ir acīmredzami, ka mediji, sacenšoties, kuram skaļāks virsraksts, nepievērš uzmanību, ka ilgtermiņā sensacionālā ziņa kopumā nodara kaitējumu valstij. Proti, kad izrādās, ka tiesa, izvērtējot

visus apstākļus, objektīvi piespriež atšķirīgu sodu no medijā sākotnēji nosauktā, tad sabiedrība izjūt vilšanos un apšaubas tiesas profesionalitāti.

Nešaubos, ka tiesneši, lai gan izjūt mediju un sabiedrības spiedienu, spriež tiesu saskaņā ar likumu. Saistībā ar mediju un sabiedrības spiediena ietekmi uz tiesas spriešanu būtu vērts veikt plašāku pētījumu.

Mani pārsteidz aptaujas rezultāti, ka tiesneši ir saņēmuši spiedienu no politiķu vai amatpersonu puses. Biju domājusi, ka šādi spiedienu mūsdienās vispār ir izslēgti. Es nevaru iedomāties amatpersonu, kas atļautos izdarīt uz tiesnesi spiedienu, tāpat kā es nesaprotu, kāpēc tiesneši, kuri šādu spiedienu ir izjutuši, par to nerunā ar tiesas priekšsēdētāju, tieslietu ministru, augstākās tiesas tiesnešiem. 18 procenti ir ļoti nopietns skaitlis. Šāda situācija prasa padziļinātāku izpēti."

Tiesnesis *Juris Stukāns* uzskata: "Nav pamata domāt, ka tiesneši, atbildot uz šo jautājumu ir sapratuši, ka viņu lēmumu ietekmēja sabiedrības vai masu mediju spiediens, vārda "spiediens" tiešā nozīmē. To apstiprina aptaujas nākamais jautājums, uz kuru atbildot 98% tiesnešu apgalvoja, ka izspriež lietu tikai pēc likuma, neskatoties uz sabiedrības viedokli. Šeit ir vēl 2%, kas izspriež lietu ne tikai pēc likuma, bet nav zināms, kādi citi apsvērumi ietekmē lēmumu. Iespējams, tie var būt gadījumi, kad taisnīgs noregulējums lietās tiek balstīts uz vispārīgo tiesību principu pamata, kad nav skaidra regulējuma likumā. Jāatceras, ka likumdošana pati par sevi nevar atrisināt cilvēku problēmas. Kā jebkurš cits instruments, likums var tikai atvieglot konkrētās problēmas risinājumu. Un tieši tāpēc tiesnesim ir jābūt apveltītam ar tādām personības iezīmēm, kas tam ļauj katru konkrēto situāciju skatīt un izvērtēt plašāk, ne tikai no rakstītā likuma burta, bet tiesību principa un jēgas. Savukārt pieņemto lēmumu tiesnesim ir jāspēj argumentēt un pamatot tā, lai pārliecinoši radītu apziņu sev un sabiedrībai, ka tas ir atbilstošākais risinājums un noregulējums konkrētajā gadījumā, balstīts uz taisnīguma, godīguma un vienlīdzības principiem. Jebkurā gadījumā valstī darbojas pārsūdzības mehānisms un jebkuru tiesas nolēmumu ir iespēja lūgt pārskatīt un izvērtēt, ja rodas pamatotas

šaubas par tā likumību. Visus tiesas nolēmumus, kad lieta tiek izskatīta pēc būtības, var pārsūdzēt, panākot atkārtotu izvērtējumu.

Tomēr, tad ir jautājums, kāpēc tiesneši norādīja uz sabiedrības un masu mediju iespējamo spiedienu? Domājams, ka nevis spiediens, bet gan pastiprināta interese par tiesas procesiem ir tas apstāklis, kas varētu radīt papildu spriedzi tiesneša darbā. Ir pašsaprotami, ja rodas trauksme, kad tiek pievērsta īpaša uzmanība tiesneša darbam, jo tiesnesis arī ir tikai cilvēks, kuram, atrodoties uzmanības centrā, nākas cīnīties ar papildu stresa apstākļiem. Pavisam nesen sabiedrība nezināja par mobilajiem telefoniem, stacionārais telefons arī nebija katram pieejams, apdzīvotās vietās bija uzstādīti telefona automāti un, iemetot naudu, varēja piezvanīt valsts robežās. Pavisam nesen sabiedrība iepazīna arī internetu u.tml. Sabiedrības straujā attīstība, tehniskās iespējas pamatoti izvirzīja prasības un nepieciešamību ātri, saprotami saņemt informāciju. Parādījās arī sabiedrības interese plašāk izprast un iedziļināties tiesas procesos. Tāpēc arī masu mediju interese un iespējas saņemt informāciju pieprasīja tiesai nepieciešamību mainīt savas darbības modeli, tas ir, ne tikai tiesas sēdē klātesot uzzināt par lietas apstākļiem, bet ārpus tiesas sēdes skaidrot savu darbību un pieņemtos lēmumus, kas radīja un rada subjektīvu diskomfortu, jo tomēr agrāk tiesnesis nebija pakļauts tik lielai uzmanībai no masu mediju puses, turklāt subjektīvi ne katrs cilvēks ir gatavs publiskai runai.

Tiesnesim, tāpat kā jebkuram cilvēkam, dzīvojot milzīgās informācijas plūsmas telpā, ir jāspēj izvērtēt informācijas sniegšanas nepieciešamību, kas papildus prasa emocionālo noturīgumu. Tāpēc papildu informācijas pieprasīšana un korektas informācijas sniegšana prasa papildu iemaņas un izraisa subjektīvu reakciju, kas tiek apzīmēta kā "spiediens".

Tiesneši ir augsti kvalificēti juristi, līdz ar to nav objektīva pamata domāt, ka reālā spiediena, ar nolūku ietekmēt pieņemamo lēmumu, gadījumā tiesnesis nezinātu, kā rīkoties. Šādi gadījumi arī nav konstatēti, kas dod pamatu atzīt, ka ar spiedienu tika saprasta sabiedrības un masu mediju lielāka uzmanība tiesas procesiem un pieņemtajiem lēmumiem, pieprasot to skaidrošanu.

Jāatzīst, ka arī politiķi un atsevišķas amatpersonas dažādu iemeslu dēļ atšķirīgi izsakās par tiesu darbību, kas objektīvi izraisa tiesnešu reakciju, jo tiesnesis kā cilvēks arī ir apveltīts ar visām cilvēkam piemērotām īpašībām, tostarp netaisnības izjūtu par nepamatu aizvainojumu."

Zvērināts advokāts **Gaidis Bērziņš** norāda: "Maz ticams, ka masu medijos izskanējusi ziņa par kādas lietas izskatīšanas gaitu ir vērsta uz konkrētas lietas izspriešanas rezultātu. Kaut gan pilnībā noliegt šādu apgalvojumu nevar. Tāpat kā nevar noliegt to, ka kāds konkrēts masu medijos parādījies sižets var tikt vērsts pret konkrēto tiesnesi vai/un par nozari atbildīgo ministru tikai tādēļ, ka šīs personas gluži vienkārši konkrētajam žurnālistam izraisa nepatiku vai ir kādi citi pietiekami subjektīvi iemesli. Mūsdienā plašajā informācijas laukā nav grūti kādu ziņu vai viedokli ietvert vēlamajā. Pietiek ar iespaidīgu virsrakstu. Un tas ne vienmēr ir objektīvākais veids, kādā sabiedrība saņem informāciju. Minētais savukārt sabiedrībā rada neizpratni un pretreakciju, ko var uzskatīt par sava veida spiedienu uz tiesu. Neapšaubāms tiesneša pienākums ir spriest lietu saskaņā ar likumu. Tomēr ļoti būtiski ir ievērot arī taisnīguma principu. Ne vienmēr likumīgs spriedums ir taisnīgs (skat. papildu komentāru tālāk).

Gadījumā, ja spiediens tiek izdarīts no konkrētas amatpersonas vai politiķa puses, tiesnesim par to ir jāziņo likumā noteiktajā kārtībā.

Pieminēšanas vērtā noteikti ir sabiedrības diskusijas kultūra. Juristu viedokļu apmaiņa visbiežāk notiek zinātniskajās konferencēs, kopsapulcēs vai "Jurista Vārda" slejās. Tomēr neiztrūkst arī anonīmi, bieži arī agresīvi, komentāri interneta portālos, ko gan nevar uzskatīt par kvalitatīvu diskusiju, bet kas var radīt spiediena sajūtu. Neskatoties uz to, tiesnesim ir jāspēj norobežoties no šāda veida uzbrukumiem."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs** uzskata: "Pārsteidzoši liela tiesnešu daļa ir atzinuši to, ka savā darbā izjūt spiedienu no masu medijiem un iedzīvotājiem. Demokrātiskā sabiedrībā ir tikai normāli, ka plašsaziņas līdzekļiem ir iespēja sekot tiesu dar-

bam, tiesu procesiem un informēt par tiem sabiedrību. Informatīva rakstura publikācijas par tiesu lietām nav nekas nosodāms, un šādi informācijas aprīti nevajadzētu radīt sajūtu par mediju vai sabiedrības spiedienu.

Citādi ir ar nepilnvērtīgu, neprofesionālu vai, kas vēl ļaunāk, apzināti tendenciozu ziņu tīrāzēšanu pirms tiesas procesa vai tiesas procesa laikā. Atsevišķos gadījumos žurnālistikas un sabiedrisko attiecību paņēmieni vienpusēju viedokļu pasniegšanai, "vēlamā" konteksta radīšanai, gaišo un tumšo tēlu uzturēšanai ir sasnieguši teju apskaužamu "profesionalitātes" līmeni. Pieņem, ka tieši šāda mediju darbība arī rada tiesu varas pārstāvjos sajūtu par mediju un sabiedrības spiediena esamību, kad mediji jau sen pirms verdikta ir noteikuši vēlamu vai vienīgo iespējamo tā vai cita tiesas procesa iznākumu. Bet tas ir un paliek žurnālistu ētikas jautājums, jo 98% tiesnešu aptaujā norādījuši, ka lietas tiks izspriestas pēc likuma, neskatoties uz sabiedrības viedokli. Protams, zināmas bažas raisa tie 2% tiesnešu, kuriem ir bijis grūti pateikt, vai sabiedrības spiediena rezultātā viņi lietu izspriestu pēc likuma vai tomēr ņemtu vērā sabiedrības viedokli.

Tomēr vēl lielāks ir pārsteigums par tiem 18% tiesnešu, kuri atzīst, ka ir saņēmuši spiedienu no politiķu un amatpersonu puses. Ja tas patiešām ir tā, tad jāatgādina, ka Krimināllikuma 295. panta otrā daļa joprojām paredz kriminālatbildību par tiesneša ietekmēšanu, ja to izdarījusi valsts amatpersona. Un tiesnešiem par šādiem gadījumiem nebūtu jāklusē un šādu gadījumu esamība nebūtu jāatklāj tikai socioloģiskajās aptaujās, bet gan par katru šādu gadījumu būtu nekavējoties jāziņo tiesībsargājošajām iestādēm, iespējams, šo ziņu par tiesas ietekmēšanas mēģinājumu darot zināmu arī plašsaziņas līdzekļiem, lai "tauta zinātu savus varoņus". Ir pamats pieņemt, ka šāda rīcība vairotu sabiedrības uzticēšanos tiesai un tiesas prestižu."

SKDS aptaujas secinājums: *No zvērinātu advokātu pieredzes, 55% respondentu atbildēja, ka ir izjutuši politiķu, amatpersonu spiedienu uz tiesnešiem un tiesu varu, un 51% norādīja, ka Latvijas tiesu vara ir drīzāk atkarīga no izpildvaras nekā neatkarīga.*

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupiņš** uzskata: "Pie šādas statistikas ir nekavējoties jāidentificē tās lietas, kurās šāda tiesu atkarība no izpildvaras ir novērojama. Ja vairāk nekā puse advokātu, kuru profesionālais darbs ir strādāt ar tiesu, norāda, ka viņuprāt tiesu vara ir atkarīga no izpildvaras, tas ir nopietni. Tāpēc ir jānoskaidro gan tas, kuri politiķi vai amatpersonas šādu ietekmi ir realizējuši, gan kādās formās tas noticis, gan arī kā tas ietekmējis lietas iznākumu. Šāda statistika var norādīt uz kriminālnoziedzumu izdarīšanu tiesu sistēmā: vai nu tiesas ietekmēšanu no valsts pārvaldes amatpersonu puses (Krimināllikuma 295. p. 2. d.), vai arī apzināti nelikumīga sprieduma taisīšanu no tiesnešu puses, pakļaujoties šādai ietekmei (Krimināllikuma 291. p.). Tāpēc aicinu advokātus, kuri norādījuši uz šādu tiesu atkarību, ziņot par konkrētajiem gadījumiem likumā noteiktā kārtībā, ja tā tiešām ir bijis, ar konkrētiem faktiem. Lai gan Krimināllikums ir visai maigs pret tiesu varas ietekmētājiem (brīvības atņemšana līdz vienam gadam vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods, atņemot tiesības ieņemt amatu uz laiku līdz pieciem gadiem), tomēr jādarbina tie līdzekļi, kuri ir pieejami, lai cik vāri tie būtu. Pretējā gadījumā nekas nemainīsies."

Jāpatur gan prātā, ka šai statistikai vairāk vai mazāk var būt arī cits izskaidrojums – jau minētā vispārējā negatīvā attieksme pret valsti, mēģinājums attaisnot zaudētās lietas u.tml."

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Tiesas spriešanā tiesnesis ir neatkarīgs. Parasti par tiesu varas neatkarības trūkumu tiek runāts saistībā ar finansiālo nodrošinājumu, jo rajona (pilsētu) un apgabaltiesu finanses pārvalda Tiesu administrācija un Tieslietu ministrija, proti, izpildvara. Šajā gadījumā var runāt par tiesu sistēmas kopumā zināmu atkarību no izpildvaras saistībā ar materiālo un finansiālo nodrošinājumu. Taču nav iedomājami, ka šīs iestādes kaut kādā veidā varētu izmantot šo savu ietekmi uz tiesu materiālo un finansiālo nodrošinājumu, lai ietekmētu konkrētas lietas spriešanu."

Saistībā ar to, ka zvērīnāti advokāti ir izjūtuši, ka uz tiesnešiem izdara spiedienu politiķi vai amatpersonas, būtu jāņem vērā tiesnešu

sniegtās atbildes uz līdzīgu jautājumu. Tas parāda, ka pat gadījumā, ja šāds spiediens ir noticis, tas nav tādā apmērā, kā to norādījuši zvērīnāti advokāti. Mans dziļi subjektīvais viedoklis ir tāds, ka zvērīnāti advokāti nevēlas kritiski izsvērt iemeslus, kāpēc tiesa nav piekritusi viņa pozīcijai, un izvēlas šādu skaidrojumu par ietekmēšanu."

Tiesnesis **Juris Stukāns** uzskata: "Šāds zvērīnātu advokātu uz pieredzi balstīts apgalvojums, manuprāt, nav patiesss. Ja zvērīnātam advokātam patiešām būtu bijusi šāda pieredze, sabiedrība zinātu šos konkrētos gadījumus un pie atbildības saucamās personas. Zvērīnāts advokāts sniegtu ziņas par šiem gadījumiem tiesībsargājošajām iestādēm, jo politiķu un amatpersonu rīcība ir prettiesiska, bet, pārstāvot klienta intereses, advokāts ir ieinteresēts sava klienta interešu īstenošanā. Par šādiem gadījumiem nav zināms. Domājams, ka šāds uzskats balstīts uz publiski paustajiem politiķu un amatpersonu izteikumiem, kurus var interpretēt kā mēģinājumu veidot noteiktu priekšstatu par nepieciešamo tiesas rīcību. Bet objektīvi nav pamata uzskatīt, ka šāds spiediens varētu būt, jo lietā ir divas puses un vismaz vienai pusei būtu jāreaģē uz to. Vismazākais, ko varētu darīt lietas dalībnieks, tas ir, pārsūdzēt tiesas nolēmumu, norādot uz šāda spiediena iespējamu esamību. Nav pamata domāt vai pieņemt, ka visu tiesu līmeņu tiesneši ir ietekmējami un tiesisks risinājums Latvijā nav iespējams, kas ir pilnīgi absurds pieņēmums."

Vērotājam no malas var rasties pieņēmums par politiķu un amatpersonu spiedienu uz tiesu, bet nevar piekrist, ka to var apgalvot zvērīnāts advokāts, kura pienākums ir reaģēt uz šādām aizdomām, turklāt zvērīnātam advokātam kā justīciju pārstāvošam speciālistam amata un darbības mērķis ir tiesisks situācijas risinājums. Pirms kļūt par zvērīnātu advokātu, kandidāts dod zvērestu būt uzticīgs Latvijai, godprātīgi un pēc pārliecības pildīt valsts likumus, izturēties ar cieņu pret tiesām un valsts varu, advokāta darbā nerakstīt un nerunāt neko tādu, kas varētu kaitēt valstij, sabiedrībai, ģimenei un tikumībai, godīgi pildīt zvērīnāta advokāta pienākumus, sargāt pilnvardevēju vai to personu intereses, kuru lietas ved, apzinoties, ka par darbību jāatbild likuma priekšā."

Par nepamatotu ir atzīstams apgalvojums, ka Latvijas tiesu vara ir atkarīga no izpildvaras. Manuprāt, šajā apgalvojumā tiek "spēlēts" ar vārdiem. To, ka izpildvara sagatavo valsts budžetu un lemj par finanšu līdzekļiem tiesu varai, var uzskatīt par atkarību, bet tikai no nodrošinājuma pietiekamības un materiāltehniskās kvalitātes viedokļa. Šobrīd, ņemot vērā tiesisko regulējumu, izpildvarai nav nekādu iespēju ietekmēt tiesu spriešanu pēc būtības. Jā, var veidoties sarežģīti darba apstākļi, var būt nepietiekami finanšu līdzekļi darba organizēšanai, nekonkurētspējīgs darbinieku atalgojums var apgrūtināt personāla piesaistišanu. Iepriekš uzskaitītais var apgrūtināt lēmuma pieņemšanas procesu, bet tas nevar ietekmēt tiesas pieņemtā lēmuma tiesiskumu pēc būtības. Svarīgi būtu akcentēt, ka atalgojuma nodrošināšanas jautājums nebūtu vērtējams kā izpildvaras ietekmēšanas līdzeklis attiecībā uz tiesneša darbu. Praksē un zinātnē ir pierādīts, ka atalgojuma apmērs neattiecinot individuālu noziedzīgas darbības. Atsevišķi kukuļņemšanas gadījumi nav sistēma, tie ir izņēmuma gadījumi, kas saistīti ar tiesneša kā personības godīguma izjūtu un individuālo vērtību sistēmu."

Zvērināts advokāts *Gaidis Bērziņš* norāda: "Ņemot vērā, ka šādu viedokli ir pauduši tieši zvērināti advokāti, kuru profesionālais darbs ir sniegt klientam juridisko palīdzību, t.sk. tiesvedības procesā, šāds viedoklis ir padziļināti jāizvērtē. Konstatējot iespējamo spiediena izdarīšanu, advokātam kā augsti kvalificētam juristam ir pienākums ziņot par konkrētiem gadījumiem likumā noteiktajā kārtībā.

Nav arī izslēgts, ka šādu apgalvojumu pats advokāts var izteikt savam klientam zaudētā lietā. Taču jānorāda, ka šāda advokāta rīcība kā minimums ir pretrunā ar Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodeksu.

Runājot par tiesu varas atkarību no izpildvaras, jānorāda, ka laikā, kopš ir izveidota Tieslietu padome, tiesu varas atkarība no izpildvaras ir ievērojami mazināta. 12. Saeima pieņēma grozījumus⁵⁵⁹

⁵⁵⁹ 2018. gada 18. janvāra likums "Grozījumi likumā "Par tiesu varu". *Latvijas Vēstnesis*, 2018. 29. janvāris, Nr. 20 (6106).

likumā "Par tiesu varu", kas paredzēja Tieslietu padomei nodot vairākas jaunas funkcijas, tostarp iecelt un atbrīvot no amata rajona (pilsētas) tiesu un apgabaltiesu priekšsēdētājus, lemt par tiesnešu pārcelšanu darbā augstāka vai zemāka līmeņa tiesā, noteikt rajona (pilsētas) tiesas un apgabaltiesas, to tiesu namus un zemesgrāmatu nodaļas, to darbības teritorijas un atrašanās vietas. Tieslietu padome turpmāk arī noteiks tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtības kārtību un apstiprinās tiesnešu, tiesas un zemesgrāmatu nodaļas darbinieku mācību programmu saturu, kā arī piešķirs Goda tiesneša nosaukumu. Tieslietu padomes funkciju paplašināšana neapšaubāmi stiprina tās neatkarību no izpildvaras un likumdevējvaras."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. *Jānis Rozenbergs* uzskata: "Jāatzīst, ka šāds advokātu viedoklis būtu uztverams visai piesardzīgi. Advokāti, atšķirībā no pašiem tiesnešiem, par politiķu vai amatpersonu spiedienu uz tiesu drīzāk var izteikties tikai pieņēmuma formā. Un šādiem pieņēmumiem pamatā var būt dažādi iemesli, starp kuriem parasti nebūs drošas ziņas par šādiem faktiem, bet gan tikai ne ar ko neapstiprināti pieņēmumi, jo pretējā gadījumā grūti saskatīt iemeslu, kādēļ advokāts sava klienta un visas tiesu sistēmas interesēs par šādu viņam zināmu tiesas ietekmēšanas gadījumu nekavējoties nepaziņo tiesībsargājošajām iestādēm.

Iepriekš minētais gan nenozīmē, ka šis advokātu pieminētais politiķu vai amatpersonu spiediens uz tiesu varu nevarētu būt arī publiski redzams. Dažkārt kādi politiķi vai augstas valsts varas amatpersonas nav kautrējušās savu politisko reitingu uzlabošanai paust visai striktus viedokļus par kādiem konkrētiem žurnālistu un sabiedrības uzmanības lokā esošiem kriminālprocesiem un kādām personām, pret kurām tiek veikts kriminālprocess, retāk šādas situācijas novērojamas attiecībā uz civillietām vai administratīvajām lietām. Šādi politiķu un amatpersonu izteikumi nopietni var tikt vērtēti kā mēģinājumi ietekmēt tiesu varu, iejaukšanās tiesu darbā un tiesu neatkarības pārkāpšanas mēģinājumi. Arī pēdējā laikā izskanējušie politiķu viedokļi par izpildvaras lomas palielināšanu tiesnešu kvalifikācijas jautājumos un par tiesnešu atbildības palielināšanu nevedina uz do-

mām par tiesu varas neatkarības stiprināšanu, bet gan par tiesu vai netiešu izpildvaras ietekmes palielināšanu pār tiesu varas atzaru."

SKDS aptaujas secinājums: *Kā tiesnesim būtu jārīkojas, ja iekšējās taisnīguma sajūtas diktētais lēmums atšķiras no likuma izrietošā? 57% tiesnešu norādīja, ka lieta vienalga ir jāizspriež pēc likuma, pat ja iekšējā taisnīguma sajūta atšķiras, savukārt 21% norādījuši, ka balstītos tieši uz iekšējo taisnīguma sajūtu, nevis likumu.*

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupišs** uzskata: "Jēdziens "iekšējā taisnīguma sajūta" daudzu acīs ir ārkārtīgi pievilcīgs, jo ar to var attaisnot praktiski jebko, turklāt neko nepaskaidrojot. Līdzīgi kā ar sliktu mākslinieka "īpašo pasaules redzējumu", ar ko var attaisnot visnejēdzīgāko mākslas darbu.

Problēma ar "iekšējā taisnīguma apziņu" slēpjas tajā, ka šī apziņa ir absolūti individuāla un balstās uz viena cilvēka subjektīvās uztveres īpatnībām, viņa izglītību, sociālo pieredzi, veselības stāvokli u.tml. Un tas, kas viena acīs ir "taisnīgs", tas cita acīs ar ne mazāku pārliecību būs "netaisnīgs". Turklāt abiem variantiem būs nopietni pamatojumi. Te nav runa par vispārpieņemtām vērtībām un principiem, piemēram, ka slepkavība un zādzība – tas ir slikti, un par ko strīdi parasti nerodas. Diemžēl juridiskās problēmas, ar ko pārsvarā sastopas tiesas, ir daudz complicētākas par šīm vienkāršajām maksimām. Piemēram, jautājums – vai zaglis ir attaisnojams, ja viņš zadzis, būdams badā? Uz šo jautājumu no dažādiem cilvēkiem būs vismaz trīs atbildes. Vieni teiks, ka jebkura zādzība ir ļaunums un apdraud sabiedrību. Citi teiks, ka cilvēkam ir tiesības censties izdzīvot un tāpēc zādzība, kura vērsta uz izdzīvošanu, ir attaisnojama kā galējās nepieciešamības stāvoklī veikta. Trešie teiks, ka jāvērtē vēl kādi citi apstākļi, piemēram, vai viņš mēģinājis atrast darbu, vai viņš zadzis pārtiku vai ko citu u.tml. Un tiesās nonāk lietas ar vēl daudz complicētākiem tiesību jautājumiem.

Tieši tāpēc pastāv rakstīti likumi – lai censtos novērst to haosu, kas rastos, ja katrs tiesnesis uz līdzīgām lietām raudzītos tikai caur

savu subjektīvo pieredzi, attieksmi un vērtību sistēmu. Likumi ir tas, ko pati tauta caur tās vēlētiem priekšstāvjiem atzīst par taisnīguma etalonu konkrētajā sabiedrībā. Likums dod zināmu drošības sajūtu, jo ir viens standarts, pie kā pieturēties. Tas ievieš paredzamību un zināmu uniformitāti. Tāpēc likumu nedrīkst vienkārši ignorēt, pat ja iekšējā taisnīguma apziņa saka ko citu. Ja katrs tiesnesis voluntāri "tulkotu" likumu normas tikai pēc savām iekšējām sajūtām vai intuīcijas, pazustu viens no demokrātijas un tiesiskuma pamatprincipiem – likumus izdod parlaments, un tiesneši tos piemēro. Tas arī būtiski palielinātu korupcijas iespējas, jo katru aplamu tiesas spriedumu varētu pamatot ar subjektīvo jeb iekšējo taisnīguma apziņu, kuru neviens nevar pārbaudīt. Tieši tāpat kā sliktā mākslinieka "īpašo pasaules redzējumu".

Faktiski šis jautājums ir "uzlādēts" – tas sevī ietver likuma un taisnīguma pretnostatījumu kā pašsaprotamu, kaut patiesībā tas ir ārkārtas gadījums, nevis likumsakarība. Lai gan var rasties situācijas (un reizēm arī rodas), kad tiesnesis šaubās par kādas likuma normas piemērošanu, jo uzskata to par netaisnīgu, tie ir salīdzinoši netipiski gadījumi tiesās. Tomēr tā gadās. Ko darīt tiesnesim šādā gadījumā?

Uzskatu, ka šādā gadījumā tiesnesim vispirms ir jācenšas noskaidrot rakstītās normas mērķi un pārbaudīt, vai tiesneša subjektīvā taisnīguma sajūta nav ar to pretrunā. Tāpat jāizvērtē, kurš no šiem diviem – mērķis vai sajūta – ir pretrunā ar vispārējiem tiesību principiem. Tas visbiežāk ir complicēts juridiskās analīzes process.

Principus numur viens – tiesnesis nedrīkst vienkārši ignorēt rakstīto likumu un teikt, ka viņš šo normu nepiemēros, jo iekšēji tai nepiekrīt. Ja tiesnesis uzskata, ka likums neatbilst tiesību principiem, līdz ar to Satversmei, un tādēļ viņš šo normu piemērot nedrīkst, mūsu tiesiskajā sistēmā viņam ir iespēja iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, to juridiski pamatojot. Cita iespēja – spriešana *contra legem* (pretēji likumā rakstītajam). Lai gan modernajā teorijā tā tiek atzīta, uzskatu, ka tam ir jābūt absolūtam ārkārtas gadījumam, lai tiesnesis ietu šo ceļu.

Parasti *contra legem* izmantošanu pamato ar Radbruha formulu, aizmirstot, ka Radbruhs skaidri un gaiši rakstīja – pat ja likums ir

netaisnīgs, tas ir jāpiemēro. Izņēmums ir tāda ārkārtēja netaisnības pakāpe, kas nav panesama. Mazāk zināms ir viena no ASV "tēviem dibinātājiem" Džeimsa Vilsona gandrīz 200 gadus pirms Radbruha rakstītais: "Likumi var būt netaisnīgi, var būt nesaprātīgi, var būt bīstami, var būt destruktīvi, un tomēr var nebūt tik nekonstitucionāli, lai attaisnotu tiesnešu atteikšanos tos piemērot"⁵⁶⁰. Gan Vilsons, gan Radbruhs saprata, ka vaļīga pieceja likuma piemērošanai, tikai balstoties uz subjektīvajām sajūtām, var novest pie tiesiskās drošības sagraušanas un caur to – pie tiesiskā haosa. Tas saskan ar manu personisko viedokli, ka ne jebkura subjektīva netaisnīguma izjūta dod tiesnesim pamatu izmantot *contra legem*. Ir jābūt ārkārtīgi nopietniem ārkārtas apstākļiem, lai attaisnotu šīs metodes izmantošanu⁵⁶¹, un šāda izmantošana ir rūpīgi jāpamato."

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Tiesnesim katrā lietā ir jānodrošina taisnīgums. Likums nav tikai rakstītās tiesību normas. Likums ir arī tiesību principi. Līdz ar to nav iedomājama situācija, ka tiesnesim būtu jāspriež pretēji taisnīgumam. Šis jautājums ir formulēts tādējādi, ka nav iespējams uz to atbildēt."

Cita runa var būt par to, vai tiesnesis var spriest tiesu pēc savas iekšējās pārliecības vai viņam vienmēr jābalsta savs nolēmums uz pierādījumiem. Šajā gadījumā gan ir iespējama situācija, ka tiesnesim ir iekšējā pārliecība, kurš ir vainīgs vai kuram no prāvniekiem ir taisnība, taču ja šo iekšējo pārliecību neapstiprina pierādījumi, tiesnesis nevar spriest tiesu, pamatojoties uz pieņēmumu. Tā jau būtu tiesas patvaļā."

Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tiesnesis **Juris Stukāns** uzskata: "Ļoti interesants jautājums un iegūts rezultāts. Tomēr, vai korekts ir pretstatījums. Bieži ir dzirdēts teiciens: "Pēc likuma burtā vai likuma garā". Domājams, ka, atbildot uz iepriekšminēto aptaujas jautājumu, iekšējo taisnīguma sajūtu vairāki kolēģi saistīja ar likuma garu. Taisnīgums un tiesiskums ir divi fonētiski līdzīgi jē-

⁵⁶⁰ Records of the Federal Convention, 2:73; Madison, 21 July, https://press-pubs.uchicago.edu/founders/print_documents/a1_7_2-3s4.html (aplūkots 16.02.2019.).

⁵⁶¹ Skat. Augstākās tiesas spriedumu lietā Nr. SKC 1628/2017.

dzieni, tomēr ar atšķirīgu sociālo un juridisko nozīmi. Taisnīgums ir filozofisks jēdziens, kas katram individam var būt arī atšķirīgi skaidrojams. Izpratne un sabiedrības viedoklis par taisnīgumu kā ētiskas dabas jēdzienu, kas balstīts uz sabiedrībā pieņemtās morāles normu izpratnes, dažādos laikos, sociālajā vidē, tautās, valstīs ir bijis atšķirīgs. Piemēram, savulaik par taisnīgu atzina Taliona principu – aci pret aci, zobu pret zobu. Savukārt "tiesisks" ir juridisks jēdziens, un šeit būtu pamatoti atgādināt izteicienu "Viens likums – viena taisnība visiem!". "Tiesisks" ir tāds, kas izriet no pastāvošas tiesību sistēmas, un tiesību normu piemērošanas procesā nebūtu saistāms ar subjektīvu izpratni par taisnīgumu. Neapšaubāmi pastāvošajai tiesību sistēmai ir jānodrošina maksimāli iespējamo un vairākumam atbilstoši izpratnei par taisnīgumu. Tiesību sistēmai ir jābūt taisnīgai."

Bijušais tieslietu ministrs, zvērināts advokāts **Gaidis Bērziņš** norāda: "Jēdziens "iekšējā taisnīguma sajūta" ir plaši interpretējams. Tiesnesis nevar vadīties tikai no savas subjektīvās taisnīguma sajūtas. Protams, ka netaisnīgi var šķist, piemēram, izlikt gados vecāku kundzi no īpašuma. Tomēr likums nosaka, ka saistības ir jāpilda. Un, ja jau reiz šī kundze saistības bija uzņēmusies, tad tiesai, balstoties tikai uz "iekšējo taisnīguma sajūtu", nav nekāda pamata šo kundzi atbrīvot no saistību izpildes."

Tomēr ir jāatceras, ka no Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā ietvertā taisnīguma principa izriet, ka tiesas spriešanas uzdevums ir atrast patiesu un taisnīgu lietas risinājumu, citiem vārdiem sakot, tiesas darba rezultātam bez šaubām ir jābūt "taisnīgam spriedumam"⁵⁶². Šāda atziņa nostiprināta arī judikatūrā.⁵⁶³

Aristotelis teicis, ka "taisnīgums ir augstākais tikums". Taisnīgums ir tiesību galvenais mērķis, līdz ar to ikvienam tiesnesim jāpieņem tāds lēmums, kas ir labākais iespējamais lēmums konkrētajā situācijā.

Savā būtībā parlamenta pieņemtajam likumam ir jābūt taisnīgam, atbilstošam vispārējiem tiesību principiem. Maz ticams, ka de-

⁵⁶² Skat. Satversmes tiesas 2003. gada 4. februāra spriedumu lietā Nr. 2002-06-01.

⁵⁶³ Skat., piemēram: Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 25. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-111/2014 11. punktu, 2015. gada 17. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-127/2015 8. punktu.

mokrātiskā sabiedrībā tauta vēlētos likumus, kas nav taisnīgi. Tomēr var izrādīties, ka praksē, piemērojot konkrēto likuma normu, veidojas netaisnīga situācija. Proti, likuma mērķis netiek sasniegts, veidojas pretruna ar vispārējiem tiesību principiem. Šādos gadījumos būtiska loma ir tieši tiesnešiem, izmantojot iespēju vērsties Satversmes tiesā vai aicinot parlamentu novērst konstatēto problēmu."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs** uzskata: "Individuāla taisnīguma sajūta nedrīkstētu tiesnesim būt par galveno mērķu lietas izspriešanai, īpaši ja šī taisnīguma sajūta konfliktē ar tiesību avotu diktēto lietas risinājumu. Nereti katra no procesā iesaistītajām pusēm patiešām un no sirds ir pārliecināta, ka viņas pusē ir taisnība šajā lietā, turklāt gan vadoties no likuma, gan no taisnīguma sajūtas. Un tiesai ar savu spriedumu vienas puses taisnība ir jāatzīst par pamatotāku. Tiesas spriešanās tiesai jāvadās no likuma un citiem tiesību avotiem, korekti jāpiemēro tiesību normu interpretācijas metodes, nevis jāpiemēro sava iekšējā tā brīža taisnīguma sajūta. Novirzīšanās no tiesību piemērošanas tikai radītu tiesisku nestabilitāti.

Gadījumos, kad tiesnesis secina, ka, iespējams, piemērojamās tiesību normas attiecināšana uz izskatāmo lietu sniedz netaisnīgu rezultātu, iespējams, pastāv problēma ar šīs normas atbilstību kādam Latvijas Republikas Satversmes pantam. Šādā gadījumā tiesai ir iespēja sagatavot un iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, attiecīgi apsturot tiesvedību, turklāt šī iespēja pastāv kā civilprocesā, tā arī administratīvajā procesā un kriminālprocesā."

SKDS aptaujas secinājums: *Vairāk nekā divas trešdaļas (69%) Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka tiesas lēmumiem jābūt likumos balstītiem, taču teju puse (46%) iedzīvotāju arī norāda, ka vēlētos, lai viņu viedoklis tiktu ņemts vērā, tiesnesim pieņemot lēmumu tiesā. Tai pašā laikā tiesneši ir vienprātīgi (98%) ieskatā, ka jebkura lieta ir jāizspriež pēc likuma, neskatoties uz sabiedrības viedokli.*

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupišs** uzskata: "Grūti komentēt, ko nozīmē "iedzīvotāju vēlme, lai

viņu viedoklis tiktu ņemts vērā, tiesnesim pieņemot lēmumu". Vai tā ir vēlme, lai tiesa vienmēr pakļaujas sabiedrības viedoklim, pat ja likums, t.sk. Satversme, saka ko citu? Vai arī tā ir vēlme, lai tiesa uzklauza lietas dalībnieka viedokli, neignorē to, bet gadījumā, ja tiesa šim viedoklim nepiekrīt, argumentēti to atspēko?

Pirmais variants ir principiāli nepieņemams. Tiesa nav pūļa varas izpildorgāns. Kā jau minēts, sabiedrības rīcībā parasti ir ļoti ierobežots informācijas apjoms par konkrētām lietām. Turklāt sabiedrības viedoklis īstermiņā ir samērā viegli manipulējams, izmantojot viopusēju faktu emocionālu pasniegšanu. Savukārt tiesas rīcībā ir lietas materiāli, kuru nav sabiedrības rīcībā, kas dod iespējas lietu iztiesāt vispusīgi, un tiesnesis ir neatkarīgs strīda izšķirējs.

Otrais variants pieder pie civilizēta, mūsdienīga tiesas procesa un ir tikai atbalstāms.

Savukārt tas, ka 69% aptaujāto uzskata, ka spriedumam jābalstās uz likumu, un tikai 7% uzskata, ka spriedumam ir jāatbilst sabiedrības viedoklim, priecē. Tas liecina, ka sabiedrība kopumā ļoti labi saprot likumu nozīmi tiesiskās drošības un stabilitātes garantēšanā, par ko rakstīju iepriekš. Turklāt to respondentu starpā, kuri uzticas tiesai, sprieduma likumībai piekrīt pat 77%.

Šajā kontekstā interesants rādītājs ir tas, ka tie respondenti, kuri tiesai neuzticas, vairāk nekā divreiz biežāk uzskata, ka spriedumam ir jāatbilst nevis likumam, bet sabiedrības viedoklim (4% no tiem, kuri uzticas, un 10% no tiem, kuri neuzticas tiesai). Tas parāda zināmu korelāciju starp neuzticēšanos tiesai un tiesisko nihilismu."

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Tiesneša pienākums ir saprotami argumentēt spriedumu, tostarp norādot, kāpēc lietas dalībnieka viedoklis nav ticis ņemts vērā. Tiesai spriedumā jāveido dialogs ar sabiedrību, pamatojot gan "par", gan "pret" argumentus, lai spriedums būtu saprotams gan procesa dalībniekiem, gan sabiedrībai.

Katrs procesa dalībnieks nāk uz tiesu pierādīt *savu taisnību*. Tiesas uzdevums ir izspriest lietu *taisnīgi*. Taisnīgs tiesas spriedums var neatbilst procesa dalībnieka taisnībai. Tiesa ir pakļauta likumam un tiesībām. Tā nevar būt pakļauta sabiedrības viedoklim. Protams, te

jāpatur prātā, ka konflikta taisnīgs risinājums jāsasniedz šodienas apstākļos. Tiesību principu atbilstoša un taisnīga piemērošana var notikt tikai gadījumā, ja tiek ņemta vērā attiecīgajā laikā valdošā izpratne par demokrātisku un tiesisku valsti un sabiedrībā pastāvošās vērtības. Tiesību normu piemērošanas procesā taisnīgs rezultāts ir jāsasniedz šodienas apstākļos, kas nozīmē, ka tiesību normām ir jādzīvo līdzī laimam.⁵⁶⁴

Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tiesnesis *Juris Stukāns* uzskata: "Cilvēks ir domājoša būtne, tāpēc ir skaidri saprotams, ka katram ir tiesības "uz savu taisnību", kas ir tiesības palikt savos uzskatos, ka viņš pareizi ir sapratis apstākļus (situāciju) un tāpēc vēlas aizstāvēt savu izpratni un savu taisnību un vēlas, lai viņa viedoklis tiek ņemts vērā. Šāda nostāja ir saprotama, bet tomēr ir skaidrs, ka cilvēki apgūst profesijas un specializējas noteiktajās jomās un nav citu iespēju, kā uzticēties profesionāļiem.

Tas, ka sabiedrībai ir viedokļi, nav nekas slikts, bet svarīgi, ka sabiedrība uzticas tiesu varai. Tiesu varai ar savu darbību un pieņemtajiem nolēmumiem ir visas iespējas ietekmēt un veidot sabiedrības viedokli tiesiskuma izpratnē, un tiesu varai ir jāuzņemas arī par to atbildība. Valdēt uzskatam, ka likumam nav varas, sabiedrībā var veidoties nihilistiska attieksme pret tiesisko kārtību, kas var novest pie likumpārkāpumiem. Apšaubāms, ka persona, kura ir vērsusies tiesā ar mērķi izšķirt strīdu, piekritīs, ka viņas lietu tiesa izspiež, pamatojoties uz sabiedrības viedokli attiecīgajā jautājumā, nevis saskaņā ar likumu."

Bijušais tieslietu ministrs, zvērināts advokāts *Gaidis Bērziņš* norāda: "Apsveicama ir tiesnešu lielā vienprātība, norādot uz likuma varu. Saprotama ir arī iedzīvotāju vēlme, lai viņu viedoklis tiktu ņemts vērā, tiesnesim pieņemot lēmumu tiesā. Daļa prāvnieku, nonākot tiesā, droši vien uzskata, ka tikai viņu viedoklis ir noteicošais. Pat, ja tas nav likumpamatots. Savukārt tiesneša uzdevums, ievērojot procesuālo kārtību, ir uzklaut lietas dalībniekus, viņu argu-

⁵⁶⁴ Senāta 2014. gada 31. oktobra spriedums lietā Nr. SA-5/2014 (A420275017), 17. punkts. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/hronologiska-seciba?year=2014> (aplūkots 03.02.2019.).

mentus un viedokļus, veikt objektīvo izmeklēšanu (administratīvajā procesā), pēc kā attiecīgi taisīt likumpamatotu spriedumu. Vilšanos var sagādāt fakts, ja tiesnesis to nedara vai ar savu izturēšanos rada priekšstatu, ka viņam tas neinteresē."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. *Jānis Rozenbergs* uzskata: "Ir tikai saprotams, ka procesa dalībnieki, sabiedrības pārstāvji, vēlas, lai viņu viedoklis tiesā tiktu ņemts vērā. Taču tiesā jebkurā procesā parasti ir vismaz divas puses, un visu pušu viedokļus ņemt vērā, ja ar vērā ņemšanu mēs saprotam piekrišanu, nebūs iespējams nekad. Tajā pašā laikā tiesai ir iespēja sniegt pienācīgu motivāciju kāda procesa dalībnieka argumentu noraidīšanai, kas būtu gan juridiski korekta, gan procesa dalībniekam saprotama un radītu pārliecību, ka tiesnesis viņa argumentus ir dzirdējis un izvērtējis."

SKDS aptaujas secinājums: *Pamatojoties uz tiesnešu pētījuma daļas rezultātiem, secināts, ka 94% respondentu, pieņemot lēmumu kādā tiesvedībā, pēdējo septiņu gadu laikā nav izmantojuši viedokļus un faktus no masu medijiem, un 58% uzskata, ka drīzāk nevajadzētu vai noteikti nevajadzētu iepazīties ar medijos esošo informāciju par tiesvedībām.*

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators *Aigars Strupiņš* uzskata: "Par šo dilemmu strīdas visā pasaulē, un par to raksta arī, piemēram, ASV tiesnesis Ričards Pozners savā grāmatā *Reflections on Judging*⁵⁶⁵. Runājot par civilprocesu, tiesnesim jānodrošina dispozitivitātes un sacīkstes principu strikta ievērošana. Dispozitivitāte nozīmē, ka katra puse pati izvēlas, ko prasīt tiesai un kādus pierādījumus iesniegt, jo pati puse labāk zina, kādas savas tiesības un kādā veidā tā grib aizstāvēt. Sacīkste nozīmē, ka prāvas iznākumam ir jābalstās uz abu pušu godīgu sacīksti, kurā katra puse cenšas pēc iespējas labāk pamatot savu pozīciju un kurā uzvar tas, kurš pratis to labāk izdarīt. Tā nav nekāda Latvijas tiesu specifika, tā tas notiek

⁵⁶⁵ Posner R. *Reflections on Judging*. Harvard University Press, 2013.

praktiski visur civilizētajā pasaulē. Tiesneša iejaukšanās (piemēram, teikšana pusei priekšā, ko tai labāk darīt, bet ko nedarīt, pierādījumu meklēšana internetā u.tml.) var novest pie tā, ka tiesnesis gribot vai negribot sāk palīdzēt vienai pusei, kas nozīmē šo principu pārkāpšanu un var radīt pārmetumus tiesnesim par darbošanos vienas puses labā. Tāpēc lielākā daļa civillietas iztiesājošo tiesnešu pieiet šai dilemmai piesardzīgi, lai izvairītos no disciplinārbildības sakarā ar sūdzībām par objektivitātes trūkumu. Viņi pārsvarā cenšas aprobežoties ar to informāciju, ko iesniedz pašas puses. Savukārt administratīvajā procesā, kurš saskaņā ar likumu balstās nevis uz saciksti, bet uz objektīvās izmeklēšanas principu, situācija ir citāda, kas arī ir viens no iemesliem domstarpībām arī dažādas specializācijas tiesnešu starpā.

Te gan būtu jānošķir divas dažādas situācijas. Viena, kad tiesnesis patstāvīgi vāc pierādījumus, uz kuriem pamato sprieduma argumentus. Tas civilprocesā nav pieļaujams. Savukārt to, ka tiesnesis patstāvīgi meklē papildu informāciju, kura viņam palīdz izprast kādu tehnisku niānsi pušu argumentācijā vai pierādījumu vērtēšanā (piemēram, par starpbanku norēķinu sistēmu darbību, lai saprastu, kā pareizi aprēķināt samaksas saņemšanas datumu), uzskatu par normālu lietu. Jo jāšaubās, vai tiesnesis var kvalitatīvi izspriest lietu jautājumā, kuru viņš līdz galam tehniski neizprot. Un, lai noskaidrotu jautājumus jomās, kurās tiesnesim nav speciālo zināšanu, viņš var izmantot dažādus paņēmienus – sākot ar jautājumu uzdošanu pusēm un beidzot ar speciālās literatūras lasīšanu.”

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: “Tiesnesim ir jābūt brīvam no dažādiem spiedieniem, tostarp mediju un sabiedrības. Tikai tiesneša rokās ir visi lietas materiāli. Līdz ar to nekādi citi viedokļi no malas nevar būt objektīvi. Ja runā par faktiem, arī tiem ir jābūt atspoguļotiem lietā. Ja top zināms kāds lietā nozīmīgs fakts, tad par to jārunā tiesas sēdē vai jāsniedz tiesai rakstiska informācija. Tiesnesis nevar ņemt vērā faktus, kas ir ārpus lietas un par kuriem nav bijusi iespēja izteikties kaut vienam procesa dalībniekam.”

Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tiesnesis **Juris Stukāns** uzskata: “Vai šodienas apstākļos, kad informācijas plūsma ir

neierobežota un visaptveroša, var tiesnesi ierobežot no tās? Teorētiski var, bet praktiski, vai tam ir pamats un nepieciešamība. Viennozīmīgi tiesnesim ir jābūt spējīgam, pieņemot lēmumu, norobežoties no daudziem viedokļiem un uzskatiem un savu pārliecību balstīt tikai uz konkrētajā lietā noskaidrotiem apstākļiem, kas izriet no pierādījumos fiksētām ziņām. Šajā sakarā atkal ir jānorāda uz tiesneša darbības visbūtiskāko aspektu, pienākumu pieņemt saprotamu, skaidru un argumentētu nolēmumu, lai ikkatrs, iepazīstoties ar to, var pārliecināties par tiesneša argumentiem un pamatojumu.

Tiesnesis, tāpat kā jebkurš cilvēks, ietekmējas no informācijas, bet tiesnesis savu lēmumu nevar balstīt uz emocijām, pārdzīvojumiem, žēlumu. Tiesa, izspriežot jebkādu lietu, savu nolēmumu var pamatot un argumentēt tikai uz lietā noskaidrotiem apstākļiem un lietā esošajiem pierādījumiem. Izveidojot trīs pakāpju tiesu sistēmu, valsts nodrošināja iespēju lietas dalībniekam apstrīdēt tiesas secinājumus un nolēmumu, pakļaujot lietas rezultāta pārskatīšanu, pārbaudīšanu. Var teikt, ka arī trīs pakāpju tiesu sistēma nenovērš visas kļūdas vai neskaidrības, bet tad var uzdot jautājumu, cik reizes ir jāparedz pārsūdzība, lai būtu pietiekami un ticami. Katra valsts var izvēlēties un izveidot tādu tiesu sistēmu, kuru vairākums akceptē, neapmierinātības gadījumā var nākt ar priekšlikumiem un to pilnveidot. Bet valstij ir jāizveido tāda tiesu sistēma, kas nodrošina un stiprina tiesiskumu, un par to sabiedrības vairākumam nav jābūt šaubām.”

Bijušais tieslietu ministrs, zvērināts advokāts **Gaidis Bērziņš** norāda: “Šeit būtu jānošķir divas dažādas situācijas – viedokļu un faktu izmantošana no ietekmēšanās. Tiesnesis ir sabiedrības pārstāvis. Un viņam, kā jebkurai sabiedrības pārstāvim, ir tiesības iepazīties ar sabiedrībā izskanējušajiem viedokļiem un faktiem. Tiesnesis, piemēram, var privātās sarunās piekrist vai nepiekrist kādam viedoklim ar vai pat bez argumentācijas. Tomēr tiesnesim nav tiesības šādu viedokli izmantot par pamatu tiesas spriešanai. Savukārt masu medijos izskanējušie fakti ir pārbaudāmi likumā noteiktā kārtībā. Protams, jāpatur prātā, ka civilprocesā dominē sacīkstes princips, kas nolec, ka tiesnesim nav pienākums vākt pierādījumus.”

Zvērināts advokāts, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes priekšsēdētājs, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs** uzskata: "Tiesneši ir sabiedrības daļa, un nav iespējams un nav iedomājams, ka esošā informācijas plūsma tiesnešus neskar un ka pastāv patiesa iespēja izvēlēties – iepazīties ar medijos esošo informāciju vai ne. Tajā pašā laikā plašsaziņas līdzekļos esošo ziņu par faktiem izmantošana tiesas spriešanā nav paredzēta nevienā normatīvajā aktā. Protams, ka iepriekš minētais neattiecas uz tiesību doktrīnas studēšanu vai kādas zinātniskās vai tehniskās literatūras iepazīšanu, ja tas nepieciešams lietas pareizai izlemšanai vai pierādījumu novērtēšanai."

SKDS aptaujas secinājums: 51% advokātu uzskata, ka tiesas nolēmumi tiek pieņemti sabiedrības spiediena ietekmē (9% uzskata, ka bieži, 42% – dažkārt).

Ekspertu komentāri

Senāta Civillietu departamenta priekšsēdētājs, senators **Aigars Strupiņš** pauž viedokli: "Šie skaitļi rada nopietnas bažas. Tas nav normāli, ka tiesnešus var ietekmēt caur sabiedrības spiedienu. Tomēr ir grūti komentēt to pamatotību, nezinot konkrētas lietas, par kurām šeit varētu būt runa. Līdz ar to te kvantitatīvās metodes nedos izsmeļošu atbildi. Šie skaitļi norāda uz nepieciešamību pēc pētījumiem, kas veikti ar kvalitatīvajām metodēm (intervijas, kontentanalīze u.tml.), kas ļaus identificēt konkrētas problēmas. Te gan arī jāņem vērā, ka zināmu lomu šajā rādītājā var spēlēt jau pieminētā vēlme attaisnot zaudējumu tiesas prāvā."

Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja, senatore **Veronika Krūmiņa** uzskata: "Jebkurā lietā ir divas puses. Ja kāds advokāts pārstāv zaudējušo pusi, tad tā varētu būt viena no advokātu taktikām, lai skaidrotu klientam lietas zaudējuma iemeslu. Kā jau minēju iepriekš, tas ir mans subjektīvs viedoklis, kas balstīts uz ilgo tiesneša darba pieredzi."

Krimināllietu tiesas kolēģijas priekšsēdētājs, tiesnesis **Juris Stukāns** uzskata: "Šāds aptaujas rezultāts nav pamatots ar objektīviem datiem, bet balstās tikai uz subjektīviem pieņēmumiem, kas

veidojušies, pakļaujoties sabiedrībā pastāvošajam viedoklim. Nolēmumu, kas pieņemts sabiedrības ietekmē, nebūtu iespējams tiesiski pamatot un argumentēt, bet, ja sabiedrības viedoklis sakritis ar tiesas nolēmumu, tad šādu rezultātu nav pamata apšaubīt tikai tāpēc, ka ir citi, kas uzskata savādāk. Kārtējo reizi ir pamats norādīt, ka tikai kvalitatīvs, tas ir, saprotams, skaidrs, pamatots un argumentēts tiesas nolēmums var sniegt atbildes uz daudziem jautājumiem, kurus var uzdot, ņemot vērā izskatīto lietu. Latvijas tiesu sistēma ir izveidota un tās pamatmērķis ir nodrošināt, lai nevienai personai nebūtu šaubu par to, ka Latvija ir demokrātiska un tiesiska valsts."

Zvērināts advokāts **Gaidis Bērziņš** norāda: "Šāds zvērinātu advokātu paustais viedoklis prasa padziļinātu tā izvērtēšanu. Piemēram, vai attiecīga viedokļa paušana nozīmētu, ka tiesa, paļaujoties uz sabiedrības spiedienu, ir taisījusi nelikumīgu spriedumu. Vai tomēr spriedums ir likumpamatots un sakrīt ar sabiedrībā izskanējušo viedokli? Būtu vēlams izvērtēt konkrētus faktus, kas advokātam ir radījis pamatu viedoklim par sabiedrības spiediena ietekmi. Papildus jāpatur prātā jau pieminētais par advokāta vēlmi attaisnot zaudēto tiesas prāvu. Tomēr gribētos izdarīt pieņēmumu, ka šāda zvērināta advokāta rīcība ir reta parādība."

Zvērināts advokāts, Dr.iur. **Jānis Rozenbergs** uzskata: "Pieļauju, ka lielākajā daļā gadījumu respondenti varētu būt sajaukuši tiesas nolēmuma pieņemšanu sabiedrības spiediena ietekmē ar likumīgu un pamatotu tiesas nolēmumu, kas gluži vienkārši atbilst sabiedrības vairākuma viedoklim vai gaidām attiecībā uz šo nolēmumu. Pats par sevi fakts, ka tiesas nolēmums atbilst kādam vidēji statistiskam sabiedrības viedoklim par konkrētās lietas vēlamu iznākumu, bet neatbilst advokāta viedoklim, nebūt neliecina par sabiedrības viedokļa ietekmi uz tiesu vai par nepareizu tiesas nolēmumu. Turklāt mūsu tiesu sistēmā vairumā lietu pastāv pārsūdzības iespējas vēl divās tiesu instancēs, kas ievērojami samazina gan kļūdas iespēju lietas izspriešanā, gan arī samazina sabiedrības spiediena radīto slodzi un tās iespējamās sekas."

Tajā pašā laikā vismaz teorētiski nebūtu pamats izslēgt, ka var būt gadījumi, kad tiesnesim kādā strīdīgā un neviennozīmīgā lietā

vienkāršāk ir izšķirties par tāda sprieduma pieņemšanu, kas atbilst medijos uzturētam viedoklim par vienīgo pareizo lietas risinājumu un kas sekojoši neizraisīs ilgstošas negācijas par šo tiesnesi mediju vidē un neradīs nepamatotas baumas par tiesneša iespējamām kruptīvām darbībām."

3.8. Pirms konferences publicitātes diskusijas ("domnīcas") laikrakstos "Neatkarīgā Rīta Avīze" un "Dienas Bizness"

A. Tiesas ar sabiedrību komunicēs vēl vairāk⁵⁶⁶

Māris Ķirsons

Lai arī tiesu vara ir nodalīta no citām, tomēr tā nevar neskaidrot savus nolēmumus sabiedrības vairākumam saprotamā valodā, tiesas pēdējos gados arvien vairāk komunicē ar medijiem, tomēr bez cilvēku izpratnes paaugstināšanas neiztiks.

Par šiem jautājumiem un plašsaziņas ietekmi justīcijas jomā 2018. gada 26. janvārī diskutēs Tiesību zinātņu pētniecības institūta organizētajā konferencē "Sabiedriskā viedokļa ietekme uz tiesnešiem un tiesu sistēmu kopumā". Pasākumu atbalsta Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, Zvērinātu advokātu padome un Augstākā tiesa. Institūta priekšsēdētājs, profesors Ringolds Balodis konferenci sauc par drosmīgu mēģinājumu uzsākt runāt par lietām, par kurām parasti nerunā. "Ikvienam ir skaidrs, ka tiesneši ir tādi paši cilvēki kā mēs visi, pakļauti slāpēm, sāpēm un ietekmei, lai gan, no otras puses, valsts vara tos padarījusi par soģiem pār cilvēku likteņiem. Šī vara gandrīz vai automātiski paģēr, ka tiesnešiem neapšaubāmi vajadzētu būt imūniem pret mediju spiedienu, kā arī apveltītiem ar izcilām komunicēšanas spējām, lai pārlicinoši izskaidrotu sabiedrībai sava lēmuma pareizību. Tā ir ideālā versija, un, ja tā patiesi būtu, šo konferenci rīkot nevajadzētu," ar ironiju piebilst profesors.

Nav izolatorā

"Tiesnesis nesēž kastē, viņš ir sabiedrības loceklis, dzird visu informāciju un arī to uzņem, jautājums ir tikai par to, cik tālu viņš spēj distancēties no sabiedrības pausta viedokļa tad, kad gatavo nolēmumu," norāda Kurzemes apgabaltiesas priekšsēdētāja Silva Reinholde. Tiesnese norāda, ka augstākais profesionalitātes limenis ir spēja pilnī-

⁵⁶⁶ Pirmpublicācija: Ķirsons M. *Tiesas ar sabiedrību komunicēs vēl vairāk*. Dienas Bizness, 2018. 26. janvāris.